

Důvodová zpráva k části druhé (Změna trestního řádu)

Do trestního řádu se navrhuje vložit adaptační úpravu ve vztahu k článkům 9 a 10 nařízení o digitálních službách, neboť je třeba řešit určité dílčí odchylky od nařízení, jejichž úpravu vyžaduje specifická povaha trestního řízení, což umožňuje článek 9 odst. 6 a článek 10 odst. 6 nařízení DSA. Vzhledem k tomu, že úprava se týká více typů příkazů podle trestního řádu [konkrétně příkaz podle § 7b odst. 2 tr. ř. a dále žádost podle § 8 odst. 1 tr. ř. (formálně sice jde o žádost, ale ta je vynutitelná pod hrozbou uložení pořádkové pokuty, takže materiálně jde spíše o příkaz), povolení podle § 158d odst. 3 tr. ř. a příkaz podle § 88a tr. ř., pokud jsou adresovány poskytovateli zprostředkovatelských služeb a týkají se dat příjemce zprostředkovatelské služby], navrhuje se otázky spojené s těmito příkazy upravit souhrnně.

Vzhledem k tomu, že článek 9 odst. 2 a článek 10 odst. 2 nařízení DSA není přímo účinný, je třeba zajistit, aby příkazy vydané podle trestního řádu, které spadají do působnosti uvedených článků, splňovaly náležitosti v nich uvedené, pokud specifičnost trestního řízení nevyžaduje úpravu odchylky od úpravy v nařízení DSA, což umožňuje článek 9 odst. 6 a článek 10 odst. 6 nařízení. Jednou z odchylek je možnost zaslat příkaz k vydání dat podle článku 10 nařízení DSA bez odůvodnění, pokud by zaslání odůvodnění ohrozilo předcházení, vyhledávání nebo odhalování trestné činnosti anebo stíhání trestných činů – tato výjimka je přímo připuštěna v článku 10 odst. 2 písm. a) bodu iv) nařízení. Další odchylka se vztahuje ke způsobu, jakým je příkaz poskytovateli zprostředkovatelských služeb zasílán. Podle nařízení DSA mají být příkazy zasílány na jednotné kontaktní místo, které určí poskytovatel zprostředkovatelské služby a které umožňuje elektronickou komunikaci. Nařízení přitom nijak neupravuje bezpečnost komunikačního kanálu, ani nezohledňuje již zavedené efektivnější způsoby předávání příkazů vydaných v trestním řízení. Vzhledem k tomu je zapotřebí umožnit odlišný postup pro případ, že je příkaz v režimu utajení podle zákona o ochraně utajovaných informací, kdy je třeba dodržet požadavky citovaného zákona (což je i v souladu s článkem 346 Smlouvy o fungování EU). Dále je pak potřeba připustit možnost předat příkaz odlišným způsobem i v případě, že je třeba volit jinou bezpečnou cestu předání příkazu s ohledem na nutnost ochránit důvěrnost údajů uvedených v příkazu, případně trestního řízení jako takového. V neposlední řadě je pak třeba zachovat již zavedené efektivnější způsoby předání příkazu některým poskytovatelům zprostředkovatelských služeb, kdy s některými velkými poskytovateli komunikace probíhá automatizovaně na bázi strukturovaného dotazu.

Další odchylka se týká poučení o prostředcích nápravy článku 10 odst. 2 písm. a) bodu v) nařízení DSA. Úprava v nařízení DSA, která předpokládá, že tato informace bude součástí příkazu, totiž nezohledňuje dostatečně specifika trestního řízení a v tomto směru se navrhuje od ní odchýlit. Příkaz vydaný v trestním řízení spadající do působnosti článku 10 nařízení DSA se totiž dotčené osobě nedoručuje, tato osoba se pouze vyrozumívá o jeho vydání a o možnostech nápravy, pokud není dán důvod pro neinformování osoby nebo pokud není informační povinnost zákonem stanovena. Mezi dobou, kdy je příkaz vydán a vykonán, a dobou, kdy je dotčená osoba informována, tak může uběhnout poměrně dlouhá doba, přitom informaci o možnostech nápravy je třeba podat aktuální, zejména pokud jde o příslušný orgán, který se může změnit, např. v důsledku spojení věcí do jednoho společného řízení. Poskytovatel služby pak žádný prostředek nápravy podle trestního řádu k dispozici nemá. Navržená úprava by se tak mýjela se sledovaným cílem, ostatně podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1543, které upravuje příkazy ve smyslu

článku 10 nařízení DSA v přeshraničních případech, není informace o prostředcích nápravy součástí samotného příkazu, ale je rovněž až součástí informace o vydání příkazu poskytované dotčené osobě podle článku 13, tato úprava přitom bude účinná od srpna roku 2026 a má přednost před úpravou v nařízení DSA (přičemž úprava by měla být nastavena jednotně ve vztahu k domácím i zahraničním poskytovatelům). Proto je třeba zajistit co největší možnou míru sladění úpravy v nařízení DSA se stávající úpravou v trestním řádu a s úpravou v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1543 a nevytvářet na krátkou dobu v mezidobí odlišnou úpravu. Podle článku 9 a 10 odst. 6 nařízení DSA ve spojení s bodem odůvodnění 34 je přitom možné některou z podmínek v nařízení upravit nebo vyloučit, pokud tak stanoví vnitrostátní trestní právo. Navrhuje se proto, aby informace o prostředku nápravy nebyla přímo součástí příkazu, ale byla samostatnou informací.

Informační povinnost orgánu činného v trestním řízení ve vztahu k prostředkům nápravy podle trestního řádu, o kterých je poskytovatel zprostředkovatelských služeb povinen informovat příjemce služby podle článku 9 odst. 5 a článku 10 odst. 5 nařízení DSA, se upravuje v odstavci 5. V případě příkazu podle článku 9 nařízení DSA se tato informace uvede spolu s vydáním příkazu, neboť u tohoto typu příkazu není informační povinnost vůči příjemci služby nijak zákonem omezena, v případě příkazu podle článku 10 odst. 5 nařízení DSA se uvede spolu s udělením souhlasu k poskytnutí informace.

V odstavci 4 je pak řešena informační povinnost poskytovatelů zprostředkovatelských služeb podle článku 10 odst. 5 nařízení DSA, kterou je třeba v souladu s článkem 10 odst. 6 tohoto nařízení modifikovat tak, aby nedošlo k ohrožení efektivního vyšetřování trestné činnosti. Ostatně i bod 34 odůvodnění nařízení DSA uvádí, že tímto nařízením by nemělo být dotčeno vnitrostátní trestní právo, a pokud trestní předpisy stanoví podmínky, jež nejsou slučitelné s podmínkami uvedenými v nařízení, podmínky stanovené v nařízení se nemusí použít nebo mohou být upraveny, přičemž se výslovně zmiňuje i uvedená informační povinnost. V článku 2 odst. 4 nařízení DSA je pak uvedeno, že tímto nařízením nejsou dotčena pravidla stanovená nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1543 ze dne 12. července 2023, o evropském vydávacím příkazu a evropském uchovávacím příkazu pro elektronické důkazy v trestním řízení a pro výkon trestu odnětí svobody po skončení trestního řízení. Uvedené nařízení se bude aplikovat na příkazy ve smyslu článku 10 nařízení DSA vydané ve vztahu k zahraničním poskytovatelům od srpna roku 2026, nicméně v článku 13 rovněž umožňuje, aby vydávající orgán mohl informování osoby, jejíž údaje jsou požadovány, v souladu s vnitrostátním právem vydávajícího státu odložit nebo omezit či od něj upustit.

Aby byly odstraněny zbytečné duplicity a administrativní zátěž spojená s dvojitým informováním o tomtéž, navrhuje se stanovit, že poskytovatel zprostředkovatelských služeb nemá informační povinnost vůči příjemci služby v případech, kdy je informační povinnost vůči příjemci služby upravena v trestním řádu, včetně výjimek z ní, a informační povinnost plní samy orgány činné v trestním řízení. Konkrétně jde o § 88a tr. ř. V těchto případech je smysl požadavku článku 10 odst. 5 nařízení DSA zachován, pouze je informační povinnost plněna jiným subjektem. Stanovené výjimky z plnění informační povinnosti je přitom třeba užít vždy, bez ohledu na to, kdo o příkazu vydaném v trestním řízení informuje, neboť je třeba chránit účinné vyšetřování a stíhání trestné činnosti, což ostatně nařízení DSA respektuje.

Ostatně i podle uváděného nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1543 má informační povinnost orgán, který příkaz vydal, tj. orgán činný v trestním řízení, a po nabytí účinnosti této právní úpravy bude mít tato úprava ve vztahu k příkazům ve smyslu článku 10 nařízení DSA přednost před nařízením DSA. Navržená právní úprava je tedy v souladu s úpravou v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1543.

V případech, kdy informační povinnost orgány činné v trestním řízení podle trestního řádu nemají, ale vzniká pouze poskytovateli zprostředkovatelských služeb, se navrhuje jako důvod pro neudělení souhlasu s poskytnutím informace stanovit ohrožení dosažení účelu trestního řízení, přičemž se může jednat jak o trestní řízení v dané věci, tak i trestní řízení v jiné související věci. Kromě toho se shodně s úpravou v § 88a tr. ř. stanoví, že orgán činný v trestním řízení souhlas neudělí i v případě, že mu není znám příjemce služby.

Dále se specifikuje, jaký orgán činný v trestním řízení je příslušný k udělení souhlasu k poskytnutí informace. Pokud je původní trestní řízení již pravomocně skončeno, ale důvod neposkytnutí informace má podklad v jiném (dosud neukončeném) trestním řízení, orgán činný v trestním řízení, jehož rozhodnutím bylo původní trestní řízení pravomocně skončeno, nebo předseda senátu soudu 1. stupně, si obstará před udělením/neudělením souhlasu vyjádření orgánu činného v trestním řízení, který vede navazující trestní řízení. Pokud jde o příkaz podle článku 9 nařízení DSA, zde se žádné omezení informační povinnosti nepředpokládá, neboť o znemožnění přístupu k určitému obsahu (§ 7b odst. 2 tr. ř.) se příjemce služby vždy dozví.

V odstavci 6 se reaguje na skutečnost, že nařízení o DSA vytváří nový koordinační mechanismus, který předpokládá, že příkazy vydané podle nařízení budou předávány nejen národnímu koordinátorovi, ale i koordinátorům všech dalších členských států EU za účelem zajištění vzájemné informovanosti. Kromě samotných příkazů mají být předány také veškeré informace o provedení uvedeného příkazu. Ve vztahu k trestnímu řízení nicméně umožňuje článek 9 odst. 6 a 10 odst. 6 nařízení DSA odchylku, což výslovně potvrzuje i bod 34 preambule nařízení, v němž se uvádí, že ve vztahu k trestnímu řízení se zejména nemusí použít povinnost předat příkaz ostatním koordinátorům. Je také třeba vzít v úvahu, že od roku 2026 bude účinné nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1543, které specificky upravuje příkazy týkající se uchování a vydání dat elektronického provozu ve vztahu k trestnímu řízení – toto nařízení bude mít v přeshraničních vztazích ve vztahu k příkazům ve smyslu článku 10 nařízení DSA přednost a žádný obdobný koordinační mechanismus neupravuje, z čehož rovněž plyne, že v oblasti trestního řízení EU neměla záměr takový mechanismus vytvářet. Předmětný koordinační mechanismus tak zřejmě primárně cílí na příkazy vydávané mimo rámec soudních řízení.

Je třeba vzít v úvahu, že příkazy vydávané v trestním řízení se zpravidla dotýkají nejcitlivějších otázek soukromí osob (zejména v případě trestné činnosti týkající se sexuální oblasti, např. sexuálně motivované útoky na děti na internetu), jehož ochrana je přednější než zajištění vzájemné informovanosti koordinátorů, kteří stejně žádné kontrolní ani jiné pravomoci vůči příkazům vydaným v trestním řízení nemají. To platí zejména pro příkazy vydané podle článku 10 nařízení DSA, nicméně platí to i pro příkazy v režimu čl. 9 odst. 1 nařízení, neboť i odůvodnění těchto příkazů může obsahovat poměrně citlivé informace (typicky pokud jde o dětskou pornografii), které by neměly být sdělovány subjektům, jichž se úkony trestního řízení přímo netýkají. Tyto příkazy

jsou vydávány v průběhu trestního řízení, kdy není žádoucí šířit informace o trestním řízení nad rámec subjektů přímo zúčastněných na trestním řízení (byť by se jednalo o státní orgány). Důvěrnost informací z trestního řízení je velmi zásadní z pohledu efektivního zajištění splnění jeho cíle.

Zpětná informovanost o příkazech vydaných v trestním řízení bude zajištěna prostřednictvím § 30 návrhu zákona o digitální ekonomice (cestou zprávy o činnosti).

Proto se navrhuje příkazy vydané v trestním řízení z koordinačního mechanismu vyloučit.

Zdůvodnění pozměňovacího návrhu poslance Antonína Tesaříka k sněmovnímu tisku č. 776 (vládní návrh zákona o digitální ekonomice a o změně některých souvisejících zákonů)

Ke změně zákona č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů:

Předkládaný návrh reaguje na úpravu obsaženou v čl. 9 a 10 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065 ze dne 19. října 2022 o jednotném trhu digitálních služeb a o změně směrnice 2000/31/ES (nařízení o digitálních službách), jehož adaptace je provedena do projednávaného návrhu zákona o digitální ekonomice. Tyto články nařízení o digitálních službách zajišťují, aby příslušné orgány mohly docílit odstranění protiprávního stavu, případně získat potřebné informace skrze poskytovatele zprostředkovatelských služeb (např. online platformy, které umožňují třetím osobám uvádět jejich zboží na trh).

V ustanovení § 12 návrhu zákona o digitální ekonomice je upraven režim vydávání příkazů k odstranění obsahu a poskytnutí informací, který předpokládá zvláštní úpravu těchto příkazů, resp. opatření ve zvláštních právních předpisech (*Vydává-li orgán veřejné moci na základě jiného právního předpisu příkaz podle čl. 9 nebo 10 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2065 (dále jen „nařízení o digitálních službách“), tuto skutečnost ve vydávaném příkazu uvede.*).

Předkládaný návrh tak doplňuje úpravu zákona o digitální ekonomice, když svěřuje Státní zemědělské potravinářské inspekci (dále jen „SZPI“) pravomoc vydávat příkazy, resp. opatření podle čl. 9 a 10 nařízení o digitálních službách na úseku potravin, psychomodulačních látek a zařazených psychoaktivních látek. Jedná se o komodity, jejichž kontrola není pokryta zákonem č. 87/2023 Sb., o dozoru nad trhem s výrobky a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o dozoru nad trhem s výrobky), kam bude podobná úprava rovněž vložena.

V obou úpravách bylo ze strany MPO doporučeno použít termín „opatření“, což lépe odpovídá českému právnímu řádu. Opatřením bude možné docílit odstranění nezákonného obsahu, znemožnění přístupu k nezákonnému obsahu nebo zobrazení varování pro spotřebitele před nezákonným obsahem dále pak získání informací o příjemcích zprostředkovatelských služeb (zejména se bude jednat o zjištění jejich identity, aby bylo možno s těmi, kdo porušili předpisy, případně vést další řízení).

Opatření bude splňovat náležitosti rozhodnutí podle správního řádu. Případné odvolání nebude mít odkladný účinek s ohledem na povahu a závažnost projednávaných nedodržení (např. opatření k odstranění obsahu v podobě nabídky nebezpečné potraviny). Vzhledem k požadavkům čl. 9 odst. 2 písm. c) [resp. čl. 10 odst. 2 písm. c)] nařízení o digitálních službách a skutečnosti, že se může jednat i o zahraniční subjekty, byl zvolen zvláštní způsob doručování prostřednictvím jednotného kontaktního místa podle čl. 11 nařízení o digitálních službách, které musí poskytovatelé zprostředkovatelských služeb zřídit (řada velkých on-line platforem již tato kontaktní místa má zřízena a poskytují tak online prostředí pro snadnou a rychlou komunikaci s dozorovými orgány).

V případě nesplnění opatření ze strany poskytovatelů zprostředkovatelských služeb dojde k porušení povinnosti stanovené v § 4b odst. 1 zákona o SZPI (povinnost pro osoby, jimž bylo uloženo opatření, toto opatření splnit), čemuž odpovídá i příslušná skutková podstata přestupku.